

1. Kdaj naj se zatoženca k lokalnemu ogledu (§. 254 kaz. pr. r.) pokliče? 2. Kdaj se sme privatni udeleženec kazenski obravnavi pridružiti (§. 47 kaz. pr. r.)? 3. Načelo, kako naj sodišče razsodi o predlogih, da naj se nove priče povabijo. 4. Presoja zdravniških mnenj po novih zdravnikih (§. 126 kaz. pr. r.). 5. Specijaliziranje glavnega vprašanja (§. 318 kaz. pr. r.).

(Dalje.)

„To uničuje najbolj argument državnega urada v njegovem protidokazovanji, da se je privatni udeleženec oddaljeval od dogodkov, ki so se vršili na tirolskih tleh, veliko več govori za zadostno utemeljenje ničnosti momenta, ki je nastal vsled neopravičene intervencije takega privatnega udeleženca, udeleženca, ki je še pred trenutkom, v kojem se je pričelo obravnavanje stvari same, s svojimi pričami toliko podkopal stališče zatoženca, da se je mogel za trenutek odtegniti sekundiranju javne zatožbe, odpoval se pa nikakor ni popolnoma temu poslu. Ako tedaj kdo nastopi kot preganjalec zatožencev, in to brez vsakega zakonitega razloga, ako ta neopravičeni preganjalec, kateremu nečem pripisovati preveč pomembe, pa mu je tudi premalo ne smem, prouzročiti s svojo intervencijo, da stoji zatoženec, predno se začne obravnavati o stvari zatožbe same, pred sodnijo kot morilec, ki se je odtegnil že davno zasluženim kazni, ako to stori privaten udeleženec, ki bi nikoli ne bil smel zasesti onega prostora, iz katerega je podpiral zatožbo v pogubo zatoženčev: tedaj se sme pač trditi z vso pravico, da se je vsled intervencije privatnega udeleženca žalil zakon prav očitno, vsled intervencije, ki je najbolj pogubila zatoženca, ki je pripomogla k osnovi onega prepričanja porotnikov, ki ni v nikakem soglasji z zakonom in ki bode prouzročila, da se bode obravnava morala kasirati. — Dovoljeno naj mi bode, da tukaj navedem še jeden moment. Vpraševalo se bode: Je-li moralo priti do tega, da je trjeni umor tašče, o kojega škodljivem uplivanju na tek obravnave, ki se bode sedaj razpravljala, nobeden dvomiti ne more, ali je moralo priti do tega, da je ta umor po-

stal predmet diskusije? Po mojem mnenju je odgovor na to vprašanje lehak. V zatožnem spisu razpravljal se je ta umor na dolgo in široko. Clarke kot priča spravil je ta umor takoj v diskusijo in vsako, po zakonu še tako opravičeno zahtevanje, da naj se ta diskusija pretrga, prouzročilo bi bilo praktično, da bi se bila krivda zatoženčeva glede tega prvega umora vsled upora zagovorništva, privoliti v to diskusijo, smatrala kot dokazana stvar. Toliko o uplivanji privatnega udeleženca na tek dokazovalnega obravnavanja. Zakon daje privatnemu udeležencu pravico, da sme koncem obravnave spregovoriti v dokaz svojega zahtevanja do povrnitve. O tem govoriti, bilo bi težavno tudi najspretnejšemu privatnemu udeležencu, ker od tirolskih sodnikov vendar ni mogel pričakovati, da bodo obravnavali o dedinskih pravicah, ki morajo svojo veljavo pridobiti še le na Angleškem. V kaj se je tedaj zlorabila privatnemu udeležencu podeljena beseda? V to, da se je z razjarjenostjo, kakeršnej bi se v avstrijskih sodnih sobah težko jednaka dobila, predno se je še izrekel verdikt, zatoženec apostrofiral s „črnim morilcem svoje soproge.“ Preiti hočem tukaj vprašanje, je-li takemu postopanju nasproti, kjer se mora še pomisliti, da je bil meščan bocenski, ki je proti svojim meščanom o tujem moži pred sodiščem tako govoril, poznejše opominovanje predsednika, da je privatni udeleženec preveč govoril in da nikdo nima pravice, zatoženca imenovati morilca, predno je odgovoril verdikt porotnikov na to vprašanje, zadosti popravilo to, kar se je prej pregrešilo. Zagovorništvo je marveč mnenja, da se nepokorščina proti zakonu, da se popolnem protipravno postopanje privatnega udeleženca in pogubljevi upliv te nepostavne intervencije na celi tek obravnave očitvidno dovelj razvidi že iz zapisnika glavne obravnave, tako da mora pritrjenje temu razlogu ničnosti samo za-se že prouzročiti uničenje napadene rabsodbe.“

II. Izpeljevale je točko ničnosti, katero je radi tega proti rabsodbi navedel, ker se nekatere priče niso povabile, opomnil je zagovornik dr. Markbreiter: „Jako veliko prič se je zaslišalo, katere naj bi bile dokazale, da je Tourville človek sposoben umora; take priče pa, od katerih je zagovorništvo pričakovalo, da bodo dobro za zatoženca izpovedale, se niso povabile. Porotno sodišče ni opravičeno, da bi kar naprej presojevalo in pretresovalo pomenljivost izpovedeb prič; nezakonito je, ako se hoče odvrnitev

predloga, da naj se povabijo priče, dokazovati in podpirati z irelevanco izpovedbe, ki se pričakuje od prič. Predlog zagovornišтва, da naj se povabi priča Natje, zavrzel se je radi tega, ker da je ta predaleč stanoval, akoravno bi bil od ondot (iz Monakovega) po železnici lahko v 9 urah prišel v Bocen in bi bil lahko razjasnil okolščino, se je li res priča Clapison proti njemu izrazila: „Seveda, da jo je umoril“ (Tourville). Res je sicer Clapison kaj tacega na Angleškem in na Tirolskem (tukaj pod prisego) zanikala ter izpovedala, da po njenem mnenji Tourville tacega dejanja ni sposoben; ker se je pa od kompetentne strani dvomilo o resničnosti te izpovedbe, bilo bi za pomenljivost te na predlog zagovornišтва povabljenе priče največje važnosti, da bi se bil Natje kot priča osobno izprašal in zaslišal, ter da bi se bilo tako konštatovalo, kaj da je na tem resnice in kaj je neresničnega, posebno pa tudi, kaj da je rekel Natje gostilničarju Bophardu-u in baronu Schwarz-u, katera oba sta izpovedala obdolževanje ter da sta čula od Natje-ja, da sta se zatoženec in pa njegova hišina tako vedla, da bi se iz tega moglo le nekoliko sklepati na umor. Priča Natje mogel bi bil vse natanko razjasniti; odvrnitev predloga, da bi se bil on povabil, prikrajšuje tedaj zagovornišтво. Priči Peer in Paulmühl se tudi radi neke irelevance njinih izpovedeb niste povabili, in vender bi bile lahko izpovedali o mirnem obnašanji zatoženca v trenutku, ko se je našel mrtvec, o njegovem mirnem spanji po noči, pred katero se je bil aretiral zaradi takega groznega zločinstva: tedaj izpovedali gotovo o okolščinah, ki so jako važne. Tudi predlog zagovornišтва, da naj se priči dr. Knoflach in Folie zaslišiti, odbil se je, in vender ste imeli ti dve priči, ki ste malo prej vsled prošnje zagovornišтва stvar preiskavali dokazati, da zatoženec k izvršitvi onega dejanja, kojega ga zatožba obdolžuje, še dovolj fizičnega časa ni imel. Priča Albert Glyen, kateri je izpovedal tako važne, zatoženca obtežujoče okolščine, ter jih trikrat predrugail, sploh pa ni spoznal pokazane mu slike zatoženca, le-ta se ni povabil radi velikih potnih stroškov iz Angleškega in ker se je tudi sam branil, in vender bi se bile z njegovo navzočnostjo razjasnile vse njegove sumljive izpovedbe. Z odbitjem predloga, naj se ta priča povabi in konfrontuje, se je zopet zagovorništvu bistveno kratila pravica. Specijalen dokaz upliva, za zatoženca neugodnega, v podporo dotične ničnosti ni potreben,

kajti popolnem zadostuje, ako se dokaže, da ni bilo vse jedno, ali se je ponudeni dokaz dopustil ali ne.“

III. Točko ničnosti, ker se je odbilo povabilo in zaslišanje novih zdravniških izvedencev, razpravljal je dr. Markbreiter tako-le: „Dvomljivo vprašanje v procesu proti Tourville-ju ni bilo vprašanje po činitelji, marveč ono, ali je smrt Madelaine Tourville-jeve nastala vsled samoumora ali slučajno, ali pa jo je pro-uzročil kdo drugi. Zdravnika dr. Zimmeter in dr. Flora, ki sta secirala truplo Madelaine Miller-jeve, izrazila sta se, da samoumor tu ni nemogoč. Izvedenca dr. Zallinger in dr. Profanter rekla sta pri preiskavi, da se to ne more zagotoviti iz sekcijskega zapisnika, da sta pa na podlagi drugih subjektivnih momentov, kateri nikakor nimajo brigati izvedenca, prišla do prepričanja, da je Henri Tourville morilec svoje soproge. Prvo imenovana zdravnika sta pozneje svoje mnenje preklicala, ter se akomodirala svojima kolegoma. Pa tudi zadnja dva zdravnika nasprotovala sta svojemu prvemu mnenju popolnoma, ko sta se pri obravnavi izrazila, da ravno iz sekcijskega zapisnika sledi nemogoč samoumor. Kot vzrok temu pre-drugačenju navedel je dr. Profanter, da je med tem časom na novo in natančneje preštudiral; dr. Zallinger, da mora sedaj odločnejše govoriti, ker je slišal da hoče zagovorništvo mnenje napasti, in da je to vzbudilo častihlepnost zdravnikov. Pri takih okolščinah zapovedovala je pravičnost, da se zaslišijo novi izvedenci. Zakon (§. 126 kaz. pr. r.) kaže pod okolščinami dva pota, po katerih naj se odstranita protislovje in nejasnost v mnenji izvedencev: da se povprašajo za svoje mnenje novi izvedenci ali pa kaka zdravniška fakulteta. Zagovorništvo zahtevalo je le prvo ter je predlagalo dva zdravnika: dra. Bauer-ja in dra. pl. Breitenberg-a, da bi s tem sodišču olajšalo izbor. Kolike važnosti za zagovorništvo kakor za to, da se zve resnica, da je bilo mnenje novih izvedencev, kaže mnenje zdravnikov dra. Bauer-ja in dra. pl. Breitenberg-a, katero je priloženo zapisniku o obravnavi in ki pravi, da se izrek objektivnih preiskavanj, ali imamo tukaj opraviti z umorom ali ne, ne da znanstveno dokazati; in vender je bilo to vprašanje odločilne važnosti. Od porotnega sodišča za odbitek dotičnega predloga, stavljenega po zagovorništvu, navedeni motiv, da so vender med porotniki trije zdravniki, sankcioniral je kar naravnost za-menjavo sodnikove funkcije z ono izvedencev ter se je s tem

onim trem izvedenim porotnikom naložilo, da naj dominirajo večino svojih kolegov.“

IV. Ničnosti pritožba zaradi izključitve Tourville-ja od ogleda: „Ta razlog ničnosti se ni opiral na št. 5. §. 344 kaz. pr. r. (ker se je predlog zagovorništva odbil), ampak na št. 4. §. 344 kaz. pr. r.; ne more se tedaj ugovarjati, da bi zagovorništvo ne bilo odločno predlagalo, naj se zatoženec pokliče k ogledu. Procedura celega porotnega sodišča na „Stilfser Joch-u“ ni bila nič drugega nego nabiranje dokazov za vprašanje o daljinah in kakovosti kraja, katero vprašanje je jako važno za ono o krivdi ali nekrivdi. In tukaj sèm se zatoženec proti naredbam §. 116 kaz. pr. r. ni poklical, ter se tudi vzlic zapovedi §. 250 kaz. pr. r. ni poučil o rezultatih tega ogleda, ki se je vršil v njegovi nenavzočnosti. Ker se je to oboje opustilo, utemeljena je ničnost §. 344 št. 5 kaz. pr. reda.“

V. Razpravlja je pritožbo zaradi stavljenega vprašanja opomnil je dr. Markbreiter: „Stavljeno vprašanje v procesu Tourville utemeljuje kar naravnost nečuveno nezakonitost. Vprašanje se je glasilo: „ali je Tourville kriv, da je dne 16. avgusta na cesti med Franzenshöhe in Trofoi-jem s svojo soprogo Magdelaino Miller-jevo z namenom, da jo usmrti, tako ravnal, da je iz tega sledila njena smrt?“ Zatožba trdila je neštevilne posameznosti glede izvršitve umora; temu bogastvu baš nasproti bila je revščina, plitvost, da celo brezsnovnost stavljenega vprašanja. In jaz sedaj vprašam: Ali je kdo videl v Avstriji, odkar zboruje porotno sodišče, v tako važnem procesu tako stavljeno vprašanje? Mogoče, da sem še premalo skusil; a vender menim, da je to v procesu Tourville stavljeno vprašanje prvo svoje vrste, in da mu enakih tudi več sledilo ne bode, in vredno je premisleka, da se to vprašanje nahaja ravno v tem procesu, da se je na jedenkrat opustilo vse očitó o trjenem činu zatoženca in da so se držali le še meglenih obrisov pojma o umoru, ko so pa prej v zatožbi trdili, da so jim znane vse posameznosti. Vsako vprašanje o krivdi mora pred vsem obsezati: ali je zatoženec izvršil čin, kojega se obdolžuje, in v vprašanji morajo se po §. 318 kaz. pr. r. razun zakonitih znakov čina navesti tudi posebne okolščine čina, kolikor je to potrebno v natančno zaznamenovanje čina. Zakonitim znakom morajo se v vprašanji vedno protistaviti konkretne istinitosti. Ako se stavi

vprašanje o goljufiji, ne bo se navedel v vprašanji samo znak prekanjenega slepljenja, ampak specijalno tudi ona slepljenja, s katerimi se je kdo osleparil, in jednako se bodo morale tudi navesti one besede, s katerimi je kdo na pr. skušal koga nahujskati k sovraštvu in zaničevanji državne oblasti. In kako naj se more drugače tudi razsojevati, ali niso porotniki po krivici zakonitemu znaku subsumirali kako istinitost, katera temu znaku nikakor ni primerna? V specijalnem slučaju bilo bi na pr. mogoče misliti, da je Henry de Tourville pri onem sprehodu na „Stilfser Joch-u“ svojo soprogo s surovimi očitanji prignal do samoumora. Ali je de Tourville s tem učinil umor? Gotovo ne, in vender bi bilo mogoče, da bi neizveden človek pritrdil vprašanju, ali je Tourville s svojo soprogo „tako ravnal, da je iz tega sledila njena smrt.“ Zapovedujoča zahteva zakona je, da se vzprejme v vprašanje konkretni čin, ki mora porotnikom veljati kot dokazan; ne kje, kedaj in komu je kaj storil, ampak kaj da je storil, je jedro vprašanja. Zakon govori tako razločno za zagovornišтво, da je vsak citat tu odveč; in vender naj mi bode dovoljeno, da navedem tukaj stavek, katerega je izrekel velespoštovani predstojnik našega pravosodnega upravnništva pred časom v svojih predavanjih o porotnih sodnijah. Ko je namreč razpravljal težavnost splošno stavljenih vprašanj, rekel je slavni učitelj prava: „Jasno je, da mora žaliti pravni, splošni človeški čut spoznanje za krivega na podlagi popolnem splošnega obdolževanja, na pr. „kriv, da je človeka nalašč umoril.“ Ako se tedaj primerja to vprašanje z onim v procesu Tourville, katero ne obsega čisto nič drugega, kakor: ali je Henry Tourville kriv, da je svojo soprogo „nalašč umoril,“ potem smem pač reči, da mora to vprašanje težko žaliti pravni, splošni čut človeški. Porotniki morali so vender misliti na kak dokazan način, kako da se je umor vršil; čemu tedaj strah pred ono takozvano zmotnjavo porotnikov? Vprašanje, kakor se je zares stavilo, je kar zapeljalo porotnike, da niso bili posebno vestni glede tega, kako se je umor izvršil, da jim je bilo malo mar premišljevanje glede posameznostij čina, tedaj tudi malo mar ugovarjanje proti tem posameznostim. Ako so bili le mnenja, da imajo z morilcem opraviti, ni jim bilo treba dosti premišljevati o tem, kako se je učinilo hudodelstvo. Na Angleškem se ve da se vpraša samo: kriv ali nekriv; toda angleški porotnik navezan je na dokazna pravila,

katerih ne sme žaliti, ako neče zakriviti krive prisege. Tako pa so se družile za zatoženca nevarnosti angleškega obravnavanja z onimi avstrijskega, akoravno ga je Angleška izročila le v zaupanju, da se bode tukaj sodil po potu pravice. Ako bi se zavrgli vsi drugi razlogi ničnosti, kar pa nikakor ne pričakujem, stavljenje vprašanja samo bode visoki kasacijski dvor pripravilo do tega, da bode uničil rabsodbo in izročilo proces drugi sodnji.“

(Konec prihodnjič.)

Je li ima terjatev, naznanjena pri zapuščinskej obravnavi in od dediča priznana, samostalen tožben naslov? Sme se li mladoletnost domnevati? Kdo mora dokazati ugovor maloletnosti?

Alojzija B. uložila je zoper Josipa H. dediča po Alojziji B. tožbo zastran 1000 gld. z obresti; katero terjatev je toženi Josip H. pri zapuščinskej obravnavi za pravo in resnično spoznal. Toženi ugovarja, da do priznanja pri zapuščinskej obravnavi nema samostalnega tožbenega naslova; na dalje, da je bil za sklepanja izvrirne pogodbe maloleten.

Sodnija v Z. ustregla je zahtevanju tožnice iz sledečih

razlogov:

Iz zapuščinskega zapisnika po Alojziji B. de praes. 7. oktobra 1876 l. št. 5061 kot iz javne listine je dokazano, da je zapuščinski dolžnik, ob jednom tudi dedič Jože H. terjatev zapustnice Alojzije B. v znesku 4000 gld., katere ima pri njem na podlagi pogodbe od 19. junija 1869 iskati kakor tudi obresti od te glavnice od 23. januarja 1876 za istinito in pravoveljavno spoznal.

Iz prisojilne listine do 27. oktobra 1877, št. 5061 je na dalje kakor iz javne listine dokazano, da se od te terjatve delni znesek od 1000 gld. tožnici Alojziji K. kot dednici po Alojziji B. prisodil. — Ker tožnica na podlagi teh listin od Josipa H. njej prisojen znesek od 1000 gld. z obresti od 23. januarja 1876 začensji, vred terja, toženec pa oporeka, da je zavezan to plačati in ugovarja,